

Um at stuðla teir røttu

Oddagrein

HÓAST føroyingar fylgja væl við í gongdini úti í stóru verð, so kann ikki sigast, at vit brúka nógv tíð til at skifta orð um tað, sum fer fram í øðrum londum. Vit hava helst nógv av trupulleikum at dragast við til eisini at skula brúka tíð og orku upp á at viðgera trupulleikar og viðurskipti hjá øðrum og viðurskipti, sum vit helst líta og onga ávirkan hava á. Soleiðis hugsa flestu føroyingar.

HETTA er tó ikki allur sannleikin. Sum partur av heiminum eiga vit so sannliga eisini at gera okkum fær um tað, sum fer fram aðrastaðni. Nú spurningurin um viðurskipti okkara við EU geast meira og meira aktuallur er greitt, at her fer at koma vend í. Men tað er eisini ein verð uttan fyri EU, sum vit føroyingar eiga at geva gætur. Vit hugsa her um fólk, sum í mannaminni hava liðið undir innanhýsis stríði og stríði við sínar grannar. Vit hugsa í hesum umfari um trý lond í trimum ymsum heimspartum. Um Ísrael, um Suðurafrika og um Chile.

Í gjár varð søgulig friðaravtala gjørd millum Ísrael og Jordan. Friðarsigursherferðin hjá Rabin og Arafat hevur tikið allan heimin á bóli. Nú standa hesir báðir uttan fyri portrið í Damaskus, seinasti "skansin", ið eftir er at vinna friðin. Tað, sum tey flestu hildu ikki varð gjørligt, tað bar til kortini. Hóast tey víðgongdu og kompromileysu ávikavist Sharon millum Ísraelar og Hamas millum palestinar hava gjørt alt fyri at forða eini semju, so eru júst hesi taparar. Gott nokk eru ikki allar súðir syftar, men tað gongur tann rætta vegin, og tað er seinasta avtalan millum Ísrael og Jordan besta prógv við um.

Í SUDURAFRIKA eydnaðist tað hóvligu kreftunum at vinna friðin. Heldur ikki her eru allar súðir syftar, men tað slapt undan einum blóðugum borgarakríggi og roynt verður nú at gera tað meira liviligt hjá øllum borgarunum.

TAÐ er tó langt frá alla staðni, at tær hóvligu og demokratisku kreftirnar hava verið verið yvirlutan. Chile er dømi um eitt land, har ein fanatiskur einaræðisharri við stuðuli frá høgrakreftum í USA og aðrastaðni megnaði at knúsa fólk í ein mansaldur. Hóast Pinoche ikki er forseti í landinum, so spakir hann framvegis og tað í fullum dagsljósi. Tað er hann, sum ger av lagnuna hjá fólkinum sum landsins hernaðaravasti. Vit søu óhugnaligu sendingina í SVF herfyri. Hon talaði fyri seg. Latið okkum minna á, at fólkatingsmaður fólkaflóksins øll hesi ár hevur hildið við argastu mótstøðumonnum frælsi og friðarinnar: Sharon, Buthelezi og Pinoché. Tey 3000, ið persónliga valdu henda politikara, eiga ikki at gloyma hesa sannroynd.

Sosialurin

Sjónarmið

Rættvísari býti av inntøkunum

Setið tykkum saman við samsintum tvórámonnum, hvalbingum ella norðingum fyri tann saks skuld, og orðið krøvini um eitt annað inntøkubýti enn tað, ið stendst av verandi skipan, har lønararbeiði og kappingarevnini eru lykilin til part í teimum skaptu virðunum. Setið krøv um at býta ta avmarkaðu nøgd av arbeiði, ið er, rættvísari. Setið krøv um rættvísari býti av teim inntøkum, sum verandi framleiðslan kann bera, skrivar Axel Nolsøe í Sjónarmiði í dag.

So vóru tað vágbingar, ið áttu tørið at kenna sviðan av upptøkuni eftir fiskivinnuliga svansið tey síðstu mongu árin. Fiskavirking letur flakavirkið í bygðini aftur (eina tíð?), við tí grundgeving, at onki rakstrar-økonomiskt grundarlag er fyri at hava virkið í rakstri, í hvussu so er hendan partin av árinum. Figgjarliga verður tað mett rættari at virka ta avmarkaðu ráværunøgðina á færr einum, og Fiskavirking hevur ikki, sambært Bjarta Mohr, figgjarligu styrkina til at slaka tað minsta fyri krøvunum hjá kreditorunum, nevnd og eigarum, um fyrirtækan skal geva avlop.

Hetta er kaldur og kanska kyniskur privatbúskaparligur logikkur, óivað beint eftir bókini. Leiðslan í Fiskavirking er sett til at fáa frægast møgulegt úrslit fyri felagið, og til tað øvuga er prógvað, so mugu vit ganga út frá, at tað er hetta, teir eru í ferð við. Og at teir hava grein í sínum metingum, at verandi ráværubýti millum tær ymsu virkiseindurnar

er tað figgjarliga besta.

Í hesum tíðum, har herðipini um fleiri marknaðarkrefur og friari kapping á øllum økjum annars hava so góða undirtøku, har undrar tað meg, at so nógv hevja seg við avleiðingarnar av hesi góðu skipan. Sørvingar, sandoyingar, fuglfirðingar og nú vágbingar, øll lova morð og brand, tá »grindarokningin« skal betalast. Men hvør hevur fyrigyklað sørvingum, sandoyingum, fuglfirðingum ella vágbingum, at teir ikki skuldu kunna gerast efturbátar í marknaðar- og kappingarstyrda mældnum. Kapitalisman hevur hvernig sosialan ella geografiskan moral, og aloftast er tað onkur, ið liggur eftir. Tað kann vera, at úrslitið verður eitt geografiskt ella sosialt javnt býti, men har er tað meir ella minni tilvildin, ið ræður, tá tú letur kappingina valda. So fyrirgevi – men eg kann ikki bara mæla fyri at minna á, at »tú mást taka tað súra við tí søta«. Somuleiðis tykir mær tosið um »blekkspruttur« á Tvøroyri at vera langt av leið, í hvussu er tá tal-

an er um virking av fiski ella uppboðssølu. Býtið av almennum stovnum, Strandferðslusambandi osfr. er nokk ein annar spurningur. Á fiskivinnuliga økinum hevur Tvøroyri fyri mæla at siggja heilt einfalt staðið seg betri í hálvøðu kappingini, kanska tí teir har hava fleiri Mortensennar, Thomsennar ella fløguhugað fakfeløg og Vágur Ongar Magnusar ella Jákupar hevur eftir, hvør veit?

Um vágbingar halda, at Fiskavirking »fuskar« við grundgevingini, so er at krevja kalkylurnar, ið liggja til grund fyri afturlatingini av virkinum í Vági, á borðið, heldur enn at klóra eyguni út á tvóráfólki. Og eru forrættingshemmeligheitirnar hjá Fiskavirking ein meinbogi fyri almennakunngerðing av tølunum, so áttu at borið til at latið onkran, ið vágbingar hava álit á, eftirkanna tilfarið.

Um vágbingar hinvegin stilla grundleggjandi spurnartekin við tað rætta í at lata marknaðarkreftirnar og kappingina avgera hvar framleiðslan

skal fara fram og avgera býtið av inntøkunum í samfelagnum, so er tað rættari at orða tað sum eitt politiskt krav um avtøku av kapping og marknaðarkreftum, heldur enn at leggja eftir teimum norðan fyri Hóvstúgvu ella at lova a. hongja Bjarta Mohr upp í nærmasta snóratræ. Setið tykkum heldur saman við samsintum tvórámonnum, hvalbingum ella norðingum fyri tann saks skuld og orðið krøvini um eitt annað inntøkubýti enn tað, ið stendst av verandi skipan, har lønararbeiði og kappingarevnini eru lykilin til part í teim skaptu virðunum. Setið krøv um at vit býta ta avmarkaðu nøgd av arbeiði, ið er, rættvísari. Setið krøv um eitt rættvísari býti av teim inntøkum, ið verandi framleiðsla kann bera. Vendið skjútsið rættan veg – ill-sinnisgleps ella eljstríð færa so ikki til nakað brúkligt.

Tórshavn, 25.10.94
Axel H. Nolsøe